Teollisuusliiton lausunto Posti-työryhmälle 20.3.2020

Postiala on ollut vahvassa muutoksessa jo useamman vuoden ajan. Suurimpia muutokseen vaikuttavia tekijöitä ovat olleet sanomalehtien, aikakausilehtien ja kirjeiden osuuden lasku jaettavien tuotteiden kokonaismäärästä. Samaan aikaan, kun edellä mainittujen tuotteiden volyymit laskevat, on pakettien määrä jakeluverkoissa kasvanut. Toinen alaan vahvasti vaikuttava tekijä on alalla toimivat kolme eri työehtosopimusta, joiden soveltamisesta on noussut erimielisyyksiä.

Jakelusta puhuttaessa on huomioitava, mitä tuotteita milloinkin jaetaan. Päiväkannossa jaetaan pääsääntöisesti kirjeitä, aikakauslehtiä ja mainoksia. Päiväkannon mukana saatetaan kaupunkialueiden ulkopuolella jakaa myös sanomalehtiä. Varhaisjakelussa jaetaan sanomalehtiä, kirjeitä, aikakauslehtiä ja mainoksia. Suorajakelun yhteydessä jaetaan pelkästään osoitteettomia kaupunkilehtiä ja mainoksia.

Postialalla jakelua suoritetaan päivä- ja yöaikaan. Päiväposti ja suorajakelu tehdään periaatteessa päiväaikaan, kun taas sanomalehtien jakelu suoritetaan yöllä niin sanottuna varhaiskantona. Päiväkannossa työskentelevät työntekijät ovat pääsääntöisesti kokoaikaisia ja toistaiseksi voimassa olevissa työsuhteissa.

Varhaiskantoa tehdään pääsääntöisesti osa-aikaisissa toistaiseksi voimassa olevissa työsuhteissa. Suorajakelua taas tehdään osa-aikaisissa toistaiseksi voimassa olevissa työsuhteissa, mutta jako tapahtuu vain kahtena päivänä viikossa.

Syy siihen, että sanomalehdet jaetaan pääsääntöisesti varhaiskannossa, löytyy kustannusyritysten tarpeista. Sanomalehdille on olennaisen tärkeää, että lehti on tilaajalla ennen kello seitsemää. Kustantajien mukaan lehden tilaamiselle asetetaan kaksi tärkeää vaatimusta. Eniten tilaajille merkitsee se, mihin aikaan tilattu tuote on tilaajalla, ja toiseksi se, kuinka kauas kotiovesta se jaetaan.

Suomessa on olemassa ainakin kolme jakeluverkkoa. Posti Oyj, joka jakaa päiväkantona jaettavia tuotteita, omistaa oman jakeluverkkonsa. Postin verkkoon voidaan lukea myös pelkästään varhaiskantoon erikoistunut Posti Palvelut Oy. Jakeluyhtiö Suomi (JYS), on suomalaisten sanomalehtien jakeluyritysten muodostama myyntiorganisaatio, jonka jakeluverkko muodostuu siis jokaisen jakeluyrityksen omistamasta verkosta. Suomen

Suoramainonta (SSM) omistaa 16 suorajakeluyrityksen muodostaman jakeluverkoston. Tällä hetkellä SSM:n omistaa Keskisuomalainen, joka on myös yksi JYS:n omistajista.

Postialalla on tällä hetkellä jakelussa kolme eri työehtosopimusta. PAU:n ja Paltan välinen Viestinvälitys- ja logistiikka-alan työehtosopimus (VL-tes), Teollisuusliiton ja Medialiiton välinen jakelua koskeva työehtosopimus (Jakelu tes) ja Teollisuusliiton ja Medialiiton välinen suorajakelua koskeva työehtosopimus (Suorajakelu tes). Eniten työntekijöitä jakelualalla on Posti Oy:llä, joka noudattaa siis VL-tes:sta.

Työehtosopimukset menevät soveltamisalaltaan keskenään päällekkäin. VL-tes mahdollistaa päiväkannon ja varhaiskannon. Sen soveltamisalaan kuuluvat yleispalvelutuotteet ja osoitteettomat tuotteet. Jakelun tes mahdollistaa päiväkannon ja varhaiskannon. Sen soveltamisalaan kuuluvat osoitteettomat ja osoitteelliset tuotteet. Suorajakelun tes mahdollistaa soveltamisalaltaan vain osoitteettomien tuotteiden jakelun.

Pakettiliiketoiminta on oma lukunsa postialalla. Tällä hetkellä Posti jakaa paketteja noudattaen siihen liittyvissä toiminnoissa VL-tes:sta. Alalla kilpailee myös muita logistiikkayrityksiä, jotka noudattavat pääsääntöisesti AKT:n ja ALT:n välistä terminaalitoimintaa koskevaa työehtosopimusta. Pakettien osalta kyse on isossa määrin lajittelukeskuksista ja niihin liittyvästä terminaali- ja logistiikkatyöstä. Pakettien kuljettaminen tapahtuu Teollisuusliiton käsityksen mukaan nykyään AKT:n neuvotteleman työehtosopimuksen puitteissa.

Postialalla siis jaetaan monenlaisia tuotteita eri vuorokauden aikoihin. Trendi alalla tuntuu kuitenkin olevan se, että jaettavaa virtautetaan päiväkannosta varhaiskantoon. Tämä näkyy Postin kirjevolyymin laskuna. Samaan aikaan JYS:n verkoissa kirjevolyymi on puolestaan noussut merkittävästi. Aikakauslehtien ja mainosten määrä on myös lisääntynyt varhaiskannossa. Tämä näyttäisi olevan suunta. Tätä näkemystä tukee myös Postin uuden toimitusjohtajan Turkka Kuusiston Helsingin Sanomille antama haastattelu. Tilanteessa, jossa mietitään postialan tuotteiden jakelua, suurta osaa näyttelevät sanomalehtien tulevaisuus ja kustannusyritysten asettamat ehdot omien tuotteiden jakeluajankohdalle.

Jakelun siirtyessä päiväkannosta varhaiskantoon tuntuisi muutos siirtävän työntekijöitä kokoaikatöistä osa-aikaisiin töihin. Varhaiskantoa tekevät työntekijät ovat tällä hetkellä osittain riippuvaisia muualta saamistaan taloudellisista etuuksista. Tällaisten etuuksia, esimerkiksi

työttömyyspäivärahaa tai Kelan tukea tarvitsevien työntekijöiden määrä varmaankin lisääntyisi. Toisaalta sanomalehtien pakottaminen päiväkantoon saattaisi tarkoittaa printtilehtien siirtymistä pelkästään digitaalisiksi tuotteiksi. Tällä taas olisi suuri vaikutus painoalan työpaikkoihin ja painoteollisuuteen Suomessa.

Jaettavaa ei tulevaisuudessa riitä kolmelle eri sopimukselle ja kahdelle eri vuorokauden ajalle. Nyt tilanne on sellainen, että ihmisten postilaatikolla saattaa tiettyinä päivinä käydä kolmella eri työehtosopimuksella työskenteleviä henkilöitä, jotka jakavat periaatteessa samoja tuotteita. Postialan tulevaisuus näyttääkin tästä kulmasta katsottuna siltä, että jakeluita yhdistetään ja samalla siirrytään yhteen jakokertaan päivässä.

Teollisuusliiton ensisijaisena tehtävänä on neuvotella jäsentensä työehdoista ja ajaa jäsentensä etuja. Samalla roolimme on olla osa yhteiskuntaa ja rakentaa sitä työntekijöiden kannalta kestävämpään suuntaan. Meidän on ratkaisuja tehdessämme huomioitava kaikki jäsenemme. Postialalla meidän on huomioitava ratkaisuissa myös Media- ja painoalan työntekijät ja Graafiset toimihenkilöt sekä heidän töihinsä kohdistuvat vaikutukset.
Teollisuusliitto haluaa olla mukana kehittämässä ja turvaamassa postialaa, joka perustuu reiluihin ja kokoaikaisiin työsuhteisiin. Tehtävien toimenpiteiden ja muutosten tulee olla suomalaista työtä tukevia niin, että niissä huomioidaan terveen liiketoiminnan edellytykset, reilu kilpailuasetelma sekä riittävät työntekijöiden työehdot.

Moniammatillisuusnäkökulmasta

Postialan työntekijöiden toimenkuvia on kokeiluluontoisesti pyritty laajentamaan. On myös heitelty ehdotuksia tehtävien yhdistämisestä sosiaali- ja terveysalojen tehtäviin. Osa-aikaisten työkokonaisuuksien yhdisteleminen siten, että ne yhdessä muodostaisivat kokoaikaisia työsuhteita, on tavoittelemisen arvoista. Postialalla on jo nyt yhdistelty lajittelutyötä jakelutyöhön.

Osa-aikaisia töitä, joita voitaisiin yhdistää, löytyy varmaan muualtakin kuin postialalta. Tietojemme mukaan osa-aikaiset varhaisjakelijat tekevät nyt paljon osa-aikaisina myös siivoustyötä. Niillä aloilla, joilla pääsääntöisesti tehdään osa-aikatyötä, tulisikin selvittää

mahdollisuuksia laajempaan töiden yhdistämismahdollisuuteen. Samalla pitäisi luonnollisesti selvittää, mitä tämä tarkoittaisi työehtojen, sopimusmallien ja edunvalvonnan osalta.

Mahdollisesti yhdistettävillä aloilla on jo olemassa aloille soveltuvat työehtosopimukset, joista neuvottelevat työnantajien kanssa pääsääntöisesti eri ammattiliitot. Töitä mahdollisesti yhdistettäessä onkin huomioitava tarkasti, miten ja mitkä työehdot tulevat noudatettaviksi. On varottava sitä, että syntyisi tilanne, jossa työntekijät joutuisivat alempipalkkaisen tai heikompiehtoisen työehtosopimuksen piiriin työkokonaisuuksien yhdistämisen vuoksi.

Työaikalain mukaiset lepomääräykset on myös huomioitava tarkasti. Tämä on tärkeää varsinkin silloin, kun työntekijöitä ajetaan suorittamaan useampaa eri työtä useammalle eri työnantajalle niin, että näitä töitä ei ole nivottu yhteen kokonaisuudeksi.

Varsinkin varhaisjakelun piirissä toimii paljon työluvalla maassa olevia maahanmuuttajia. Heidän osaltaan on tärkeä ymmärtää, että oleskelulupa on sidottu alaan. Esimerkiksi siivous- ja jakotyöstä saatavaa palkkaa ei tarkistella Mahanmuuttovirastossa kokonaisuutena, vaan siihen lasketaan vain sen alan työt, jolle työlupa on myönnetty.

Postilakia on historian saatossa muutettu useaan kertaan. Olisikin tärkeää, että aikaisempien postilain muutosten ja muutoksilla haettujen tavoitteiden toteutumista arvioitaisiin perusteellisesti ja kriittisesti ennen uusien muutosten toimeenpanoa.

Helsingissä 20. maaliskuuta 2020

Teollisuusliitto ry

Riku Aalto, puheenjohtaja